

enten engelsk eller noget andet, som skal bruges af alle. Men der er ikke nogen grund til, at folk ikke også skulle have et andet sprog; det er en fordel, for det åbner flere tilgange til Europa og andre steder”.

Han var indigneret over, at man i loven om indfødsret af 1906 gjorde kendskab til engelsk til en betingelse for at opnå statsborgerskab ... ”Hvad er amerikanere?” •

Den amerikanske smeltedigel

I 1908, mens immigrationen var på sit højeste, blev et nyt begreb lanceret i den amerikanske samfundsdebat: USA var en ”melting pot” - en smeltedigel for alverdens folkeslag. Udtrykket stammede fra titlen på et skuespil af den engelske jødiske forfatter Israel Zangwill; et skuespil, som hyldede den amerikanske mangfoldighed. ”Smeltedigel”-begrebet brød med forestillingen om, at immigranter for at blive amerikanere måtte efterligne de toneangivende WASPs. Processen gik begge veje. Amerikansk identitet var ikke en uforanderlig størrelse, men derimod produktet af de kulturelle ingredienser der nu engang blev smidt i smeltediglen. USA, hed det sig, tog det bedste fra alle kulturer og smeltede det sammen i en ny identitet.

Den amerikanske virkelighed levede sjældent op til dette ideal. Hovedparten af immigranterne bosatte sig i første omgang i etniske enklaver og fandt en identitet som medlemmer af en etnisk gruppe. Om noget havde mødet med den nye verden styrket, ja, i flere tilfælde ligefrem skabt, deres etniske identitet. Hovedparten af de mange der udvandrede fra Europas landdistrikter i 1800-tallet havde primært følt sig knyttet til deres by eller til deres hjemegn. Med opbruddet og mødet med det amerikanske samfund blev de pludselig italienerne, tyskerne, osv. - eller rettere: ”italiensk-amerikanere”, ”tysk-amerikanere”, osv.

tekst 10

Theodore Roosevelt om ”amerikanisering” af indvandrere (1915)

Allerede i årene før Første Verdenskrig var der adskillige, der hyldede USA som et multikulturelt samfund - en ”nation af nationer”. Her får de svar på tiltale af landets tidligere præsident Theodore Roosevelt, der forlanger ubetinget loyalitet over for et sæt af fælles værdier.

• Der er ikke plads i dette land til ”amerikanisme” med bindestreg. Når jeg refererer til ”bindestregs-amerikanere”, så mener jeg ikke naturaliserede amerikanere. Nogle af de bedste amerikanere jeg nogensinde har kendt var naturaliserede amerikanere. Amerikanere født i udlandet. Men en bindestregs-amerikaner er overhovedet ikke en amerikaner. Dette gælder ligeså meget manden, der sætter ”indfødt” foran bindestregen, som det gælder manden, der sætter tysk eller irsk eller engelsk eller fransk foran bindestregen. Amerikanisme er et anliggende for ånden og for sjælen. Vores troskab må helt og holdent være over for De forenede Stater. Vi må nådestøst fordømme ethvert menneske, der har sin loyalitet andetsteds. Men hvis han af et helt hjerte er udelte loyal mod denne republik, så er han, uanset hvor han er født, lige så god en amerikaner som nogen anden. Den eneste helt sikre måde at ødelægge denne nation på, at forhindre enhver mulighed for, at den overhovedet kunne fortsætte med at være en nation, ville være at tillade at den blev et virvar af kævlende nationaliteter, en kompliceret knude af tysk-amerikanere, irsk-amerikanere, engelsk-amerikanere, fransk-amerikanere, skandinavisk-amerikanere, eller italiensk-amerikanere, der hver især bevare deres separate nationalitet, der hver især af hjertet føler større sympati for europæere af den nationalitet end for andre borgere i den amerikanske republik.

De mænd, som ikke bliver amerikanere slet og ret, er bindestregs-amerikanere, og der burde ikke være nogen plads til dem i dette land.

Den udenlandsk fødte befolkningsgruppe i dette land må være en amerikaniseret befolkningsgruppe - ingen anden slags kan udkæmpe Amerikas kampe, hvad enten det er i krig eller fred. Den må tale sine indfødte medborgeres sprog, den må have amerikansk statsborgerskab og amerikanske idealer.

Ingen af disse mål kan sikres, så længe vi har immigranterkolonier, ghettoer og immigrantbydele, og først og fremmest kan de ikke garanteres, så længe vi kun betragter immigranten som et aktiv i industrien.

Immigranten må ikke få lov til at lade stå til eller til at komme i udbytterens vold. Vores mål er ikke at imitere en af de ældre nationaliteter, men at bevare en ny amerikansk type og så sikre loyalitet over for denne. Vi kan ikke sikre en sådan loyalitet, med mindre vi gør dette til et land, hvor mennesker vil føle, at de ydes retfærdighed, og hvor de også vil føle, at de forventes at opfylde de pligter, som de bliver tildelt. •

Race og etnicitet

Også i dag er den amerikanske samfundsdebat præget af behovet for at placere sig selv og andre i etniske kategorier. Cambodjanere, koreanere og kinesere føler måske ikke, de har særligt meget til fælles, men ved ankomsten til USA bliver de medlemmer af den samme gruppe: asiater. På samme måde bliver folk fra vidt forskellige latinamerikanske lande til ”hispanics”.

Den etniske identitet har dog aldrig stukket lige dybt for alle grupper. For nogle har den mest været noget, de kunne finde frem og anvende i bestemte sammenhænge; en interesse for bedsteforældrenes hjemland, som mest har manifesteret sig i folkedans, højtidler og madlavning. For andre grupper har den etniske identitet derimod været et stigma - en rolle, som det omgivende samfund gjorde, hvad det kunne for at fastholde dem i. Det har især været tilfældet for befolkningsgrupper, som også i hudfarve adskilte sig fra

flertallet i den amerikanske befolkning. Sorte amerikanere, asiater samt landets oprindelige befolkning, indianerne, har i lange perioder slet ikke været inviteret med i smeltediglen. Følgelig adskiller deres versioner af USA's historie sig også fra de hvide immigranternes.

De ufrivillige immigranter

Hovedparten af de ca. 33 mio. sorte amerikanere, der i dag bor i USA, har forfædre, som ikke kom til landet af egen fri vilje, men som slaver. Allerede i 1619 blev de første sorte transporteret fra Afrika til Virginia. Et halvt århundrede senere blev der hvert år importeret tusinder af afrikanere til de amerikanske kolonier. I de fleste år mellem 1700 og 1760 kom der faktisk flere sorte slaver end hvide immigranter over Atlanten.

Deres kulturelle og etniske baggrunde i Afrika havde været vidt forskellige. De kom fra forskellige stammer og forskellige hjemegne. Idet de blev bortført og solgt som slaver, blev de imidlertid tvangsintegreret på rekordtid. Pludselig var de alle sammen ”negre”, og de blev alle regnet for inventar, som andre havde ejendomsretten over. Slaveriet blev retfærdiggjort ideologisk ved at fremstille slaverne enten som brutale verdammelsesbeskrevne, som ville være til fare for det hvide samfund, hvis ikke de blev styret med hård hånd, eller som sorgløse barnlige sjæle, som ikke ville kunne klare sig uden deres ejeres beskyttelse.

I bomuldens kongerige

Langt fra alle stater tillod slaveri. Vermont forbød det i 1777, og de fleste andre nordstater fulgte trop i de følgende årtier. Fra 1808 var det officielt forbudt at importere slaver til USA, men samtidig steg behovet for dem i sydstaterne. Her var bomuldsproduktionen blevet revolutioneret, da opfinderen Eli Whitney i 1793 konstruerede en ny høstmaskine. ”The cotton gin,” som den blev kaldt, gjorde det 50 gange hurtigere at skille den rå bomuld fra bomuldsplanten, og med et slag blev bom-

uldsdyrkning profitabelt i hele regionen. I 1792 havde USA eksporteret 70.000 kg bomuld. Blot otte år senere dyrkede man hele 18 mio. kg bomuld, og halvdelen blev eksporteret til den britiske tekstilindustri.

Syden gik i første halvdel af 1800-tallet fra at være et landbrugssamfund med mange forskellige afgrøder til at være næsten helt afhængig af bomuldsproduktion. Få kunne forestille sig, at denne produktion kunne opretholdes uden slavernes arbejdskraft. I 1800 havde der været 530.000 slaver. 60 år senere var der 2,4 mio., og bomuld udgjorde nu 60 procent af USA's samlede eksport. Det var med andre ord tungtvejende økonomiske årsager til, at flertallet i sydstaterne modsatte sig ethvert politisk forsøg på at få afskaffet slaveriet.

Lighed, frihed og slaveri

Uafhængighedserklæringen (1776) havde kaldt det "indlysende", at alle mennesker var skabt lige, og det var også i denne ånd, den amerikanske forfatning blev skrevet. Hvordan kunne man så tolerere slaveriet? Mange af forfatningsfædrene - blandt dem Thomas Jefferson, der selv havde mange slaver - havde faktisk tænkt sig, at den nye forfatning skulle afskaffe den beskæmmende praksis, men da modstanden blandt repræsentanter fra sydstaterne var så stærk, at den samlede forfatningsvedtagelse blev bragt i fare, udskød man diskussionen.

Ironisk nok dukkede spørgsmålet om slavernes status dog op i en anden konkret sammenhæng under arbejdet med forfatningen, nemlig i udarbejdelsen af reglerne for, hvordan de enkelte stater indbyggertal skulle opgøres (således at man på demokratisk vis kunne fordele medlemmerne af Kongressens ene kammer, Repræsentanternes Hus). Modstanderne af slaveri mente ikke, at slaverne skulle tælles med, eftersom de ingen stemmeret havde, mens tilhængerne mente, at de skulle. Som et kompromis kom slaverne til at tælle for 3/5 af en fri borger. Det var en praktisk

foranstaltning, men mere end et halvt århundrede senere brugte politikere i Syden taller til at argumentere for, at forfatningsfædrene anså slaverne for kun at være 3/5 mennesker. De havde derfor ikke krav på borgerlige rettigheder, lød argumentet.

Ondt blev gjort værre i 1857, da Højesteret i en sag vedrørende den frigivne slave Dred Scott erklærede, at sorte - slaver eller frie - ikke kunne betragtes som borgere, og derfor heller ikke nød forfatningens beskyttelse. Dommen vakte bestyrtelse i nord og øgede den spænding mellem nord og syd, som fire år senere kulminerede med borgerkrigen.

I årene efter krigens afslutning vedtog amerikanerne tre tilføjelser til forfatningen, som skulle sikre sorte borgere deres fulde rettigheder (13.-, 14.- og 15. forfatningstilføjelse). Alligevel skulle der gå endnu hundrede år før disse bestemmelser også blev håndhævet fuldt ud i Syden.

Sort og hvidt

Efter borgerkrigen og slaveriets afskaffelse fulgte en periode, som amerikanerne kalder "Reconstruction" (genopbygning). Frem til 1877 var Syden sat under administration, og sorte borgere vandt for første gang politisk indflydelse. Sytten sorte repræsentanter blev i disse år valgt til Kongressen. Efterhånden genvandt de lokale hvide magteliter imidlertid kontrollen med regionen, og det kom den sorte befolkning til at føle. Lokale forordninger og trusler fratog dem mange steder helt elementære borgerrettigheder, såsom stemmeretten. Helt op til 1965 hed det sig mange steder i Syden, at sorte borgere skulle bestå en prøve for at blive erklæret egnede som vælgere. I sådanne prøver blev de eksempelvis bedt om at redegøre for hovedtankerne i Kants filosofi, eller svare på hvor mange bobler der er i et stykke håndsæbe.

Jim Crow gør sin entre

Omkring århundredskiftet blev racerne i sti-

gende grad adskilt ved love og forordninger. Med indførelsen af disse såkaldte "Jim Crow-love" kunne sorte i Syden formenes adgang til mange restauranter, hoteller, osv. ("Jim Crow"-love er en populær betegnelse, hvis oprindelse er uklar. Navnet henviser til en figur i de såkaldte "minstrel shows", der var populære i midten af 1800-tallet. Her sminkede hvide optrædende sig sorte i hovedet, og kærlekkede sorte amerikanere i danse og sange). I 1896 havde racismen tilmed fået ekstra vind i sejlene, da den amerikanske højesteret i en skelsættende dom erklærede, at raceadskillelse ikke var i strid med forfatningen, så længe de faciliteter sorte og hvide borgere fik stillet til rådighed var lige gode ("separate but equal").

Skoler og andre uddannelsesinstitutioner blev de fleste steder helt raceadskilt, ligesom efterhånden fik særlige sektioner for sorte og hvide passagerer. Da Sydens raceadskillelse i 1950'erne kom under pres, forsvarede mange lokale politikere princippet med, at det var en vigtig del af regionens kulturarv, men i virkeligheden var det ikke Sydens egen opfindelse. Man havde i de sidste år af 1800-tallet ladet

sig inspirere af en række storbyer nordpå, hvor for eksempel sporvogne i årtier havde været raceadskilte.

tekst 11

Pauli Murray om at vokse op med raceadskillelse (1956)

Den sorte kvindelige forfatter Pauli Murray (1910-1985) var blandt medstifterne af den amerikanske kvindebevægelses ledende organisation National Organisation of Women (NOW). Hun var også den første sorte kvinde i USA, der blev præst i den episcopale kirke. I sin bog Proud Shoes (1956) fortalte hun sin families historie fra før slaveriets ophævelse. I det følgende afsnit beretter hun om sin egen skolegang i et raceadskilt USA.

• Hver morgen passerede jeg hvide børn, der var lige så fattige som jeg. De gik i den modsatte retning på vej til skole. Vi havde aldrig slåskampe; jeg mindes ikke engang, at de nogensinde har kaldt mig noget nedsættende. Det var værre end det. De gik forbi mig, som om jeg ikke var der! De kiggede igennem mig og forbi mig med øjne,

Herskab og tjenestefolk

Det var langt fra alle i Syden som ejede slaver, faktisk kun 347.000 ud af 6 mio. hvide, og langt de fleste ejede kun et par stykker. Ikke desto mindre var det de store plantager og deres pseudo-aristokratiske ejere, der blev billede på "Det gamle Syden". På billedet ses Rhett Butler (Clark Gable) i hyggeligt samvær med en af tjenestefolkene i filmklassikeren *Borte med Blæsten* (1939), baseret på Margaret Mitchells romansucces af samme navn (1936).

der ikke så. Deres skole var en smuk rød og hvid murstensbygning på en bred brolagt gade. Dens græsplæne var stor og grøn og blev vandet hver dag, og der var blomsterbede overalt. Deres legeplads - et eventyrland af jerngrynger, sandkasser med rutschebaner, vipper, klatrestativer og en basketballbane - var afspærret for os med et kraftigt flere meter højt hegn med pigtråd øverst. Vi måtte nøjes med at presse vore næser mod trådværket og se dem lege på den anden side ...

Det var aldrig så meget genvordighederne, der gjorde ondt, som det var kontrasten mellem, hvad vi havde, og hvad de hvide børn havde. Vi fik de fedtede, iturevne, bøger med æsel lærer; de fik de nye. De havde ekskursionsdag i byparken, vi havde det på en furet og stubbet bakkeskråning. De fik bred omtale i avisen; vi fik et afsnit nederst på siden. Alle byens officielle repræsentanter fra borgmesteren og nedefter mødte op for at overvære deres optog; vi fik en enlig embedsmand. Vores lurvede nedslidte skole fortalte os, at hvis vi overhovedet havde nogen plads i tingenes orden, så var det en adskilt plads, afgrænset, bandlyst og uønskede af de hvide. Vi var lukket af for, og stemplet og tilsidesat - henvis til Jim Crow-bilen, bagenden af bussen, teatrets sidedøre, restauranternes sidevinduer. Vi erfarede, at uanset hvad vi havde, var det altid mindreværdigt. Vi kom til at forstå, at uanset hvor nydelige og propre vi var, hvor lovtvillige, underdanige og hæflige, hvor flittige i skolen, hvor trofaste kirkegængere, og moralske, hvor omhyggelige med at betale vore regninger og skatter, gav det ikke nogen væsentlig forskel i vores stilling.

Det var, som om, der kun var to slags mennesker i verden - *Dem og Os - Hvide og Farvede*. Verden drejede sig om farve og farvevariationer. Det fyldte den luft, jeg indåndede. Jeg lærte det på hundredvis af måder. Jeg samlede det op fra voksne omkring mig. Jeg hørte det i huset, på legepladsen, på gaderne, alle vegne. Farvespørgsmålets tidevand slog imod mig uden ophør, nådesløst.

Altid den samme melodi, der spillede som en ødelagt grammofonplade og frarøvede ens per-

sonlige identitet. Farvens evigt skiftende sandbanker så man ikke havde fast grund under fødderne. Det var farve, farve, farve hele tiden, farve, ansigtstræk og hår. Mennesker var ikke bare mennesker. De var hvide mennesker! Sorte mennesker! Fattige hvide crackers! *No-count niggers!*, *rednecks*, *darkies!*, *peckerwoods!* *Coons!* ...

Måske er det intet under, så, at jeg var stærkt anti-amerikansk som seksårig, at jeg hadede George Washington, mumlede troskabseden til det amerikanske flag, som vi børn lærte i anden klasse, og ikke var meget for at rejse mig op når vi sang "The Star-Spangled Banner". Jeg var uberørt af historien om, hvordan Washington krydsede Delaware-floden, og jeg blev heller ikke inspireret af hans sandhedskærlighed og mod. Min sparsomme viden om historie fortalte mig, at George Washingtonerne og deres slags havde stjålet landet fra de amerikanske indianere, og jeg kunne fremkomme med alle mine protester mod dette utilgivelige tyveri. •

Tålmodigheden slipper op

Racediskrimination sanktioneret af de lokale myndigheder mindede mange gange om dagen de sorte amerikanere om, at de trods løfterne om lighed og frihed stadigvæk ikke blev regnet for ligestillede borgere. Først i årene efter Anden Verdenskrig kom den beskæmmende praksis i Syden for alvor under pres. Flere faktorer spillede ind. Blandt andet var hundredtusinder af sorte siden 1920'erne flyttet til nordstaternes storbyer for at arbejde i industrien. Uden for Syden var de efterhånden blevet en vigtig vælgergruppe. Andre tusinder havde tjent deres land i krigen mod nazisterne og deres racistiske ideologi. De var ikke i samme grad som tidligere parate til at affinde sig med en lignende form for race-tænkning hjemme i USA.

Endelig havde krigen gjort USA til en supermagt, og med efterkrigsårenes optrapning af "Den kolde Krig" med verdens anden nye supermagt, Sovjetunionen, var den behand-

ling sorte borgere fik i Syden en achilleshæl - ikke mindst i forholdet til landene i den tredje verden. Det stod klart for stadig flere, både i den politiske elite og i den brede befolkning, at undertrykkelsen måtte bringes til ophør.

Borgerrettighedsbevægelsen

Den 17. maj 1954 gav den amerikanske højesteret startskuddet til den endelige kamp for at få afskaffet raceadskillelsen. I en sag der blev kendt som "Brown mod skolestyrelsen i Topeka", havde faderen til en sort skoleelev anfægtet, at hans datter dagligt skulle køre langt for at komme i en skole for sorte børn, når der lå en skole for hvide børn rundt om hjørnet. Højesteret gav faderen medhold. I den banebrydende dom, der ikke blot fortolkede forfatningens ordlyd, men som noget nyt og kontroversielt også citerede fra sociologiske undersøgelser, konkluderede dommerne, at "adskillelse af hvide og farvede børn i offentlige skoler har en skadelig virkning på de farvede børn", fordi det, "hvad angår deres status i samfundet, skaber en følelse af mindreværd, som kan påvirke deres sjæl og deres forstand på en måde, som de sandsynligvis aldrig forvinder".

Højesteret havde hermed gjort op med hele ideen om, at man ifølge forfatningen kunne være "lige men adskilt". Dommen fastsatte dog ikke en dato for, hvornår alle landets skoler skulle være integrerede. Det gav tilhængerne af fortsat raceadskillelse spillerum, men den gryende borgerrettighedsbevægelse kunne nu udfordre de hvide magthavere i Syden med bevidstheden om, at de ikke alene havde den moralske ret, men også den amerikanske højesteret på deres side. Dommen gjorde det også sværere for præsidenten og politikerne i Washington fortsat at forholde sig passive.

I Montgomery, Alabama indledte byens sorte befolkning en boykot af byens raceadskilte busser. Efter mere end et år måtte bus-selskabet omsider bøje sig. Boykotten havde givet en forsmag på en af de ikke-voldelige

Seksuelle tabuer

Forsiden fra bog, som advarer mod konsekvenserne af præsident Lincolns genvalg (1865). Mange hvide i Syden var besat, dels af frygten for oprør blandt slaverne, dels af frygten for seksuelle forbindelser mellem hvide kvinder og sorte mænd. Forsøget på at berøve sorte mænd deres manddom var et centralt element i undertrykkelsen, også efter slaveriets ophævelse. De grusomme lynchinger af sorte, som med mellemrum fandt sted langt op 1900-tallet, var oftest rettet mod sorte mænd, som havde forbrudt sig mod Sydens seksuelle tabuer (ligeledes var det heller ikke tilfældigt, at racister i Syden helt op til 1960'erne tiltalte sorte mænd i alle aldre med "boy").

Paradoksalt nok var de områder i Syden, hvor undertrykkelsen af sorte var mest hårdhændet også de områder, hvor kontakten mellem de to racer - også den seksuelle - var tættest. Ifølge folketællingen fra 1860 var 12 procent af Sydens sorte befolkning mulatter (langt den overvejende del børn af sorte kvinder og hvide mænd). I byerne udgjorde mulatter endda ofte op til 30-40 procent af den sorte befolkning.

Frygten for "raceblending" har nok været mest rabiat i Syden, men den har bestemt også præget resten af landet. Helt op til Anden Verdenskrig havde 30 ud af USA's dengang 48 stater love, som forbød blandede ægteskaber.

Integration med magt

I 1957 belejrede føderale tropper, efter ordre fra præsident Dwight D. Eisenhower, Little Rock Central High School i Arkansas for at sikre ni sorte elever deres retmæssige adgang. Kampen for at afskaffe raceadskillelsen kom ikke kun til at stå mellem borgerrettighedsbevægelsens aktivister og de lokale myndigheder i Syden. Det blev i sidste ende også en principiel kamp mellem på den ene side enkeltstater, som fortsat trodsede højesteret og de nationale myndigheder, og på den anden side de skiftende præsidenter i perioden, som ved flere lejligheder så sig nødsaget til at indsætte tropper i Syden, ikke blot for at sikre aktivister og sorte borgere deres rettigheder, men også som en nødvendig håndhævelse af den føderale regerings autoritet overfor enkeltstaterne

aktionsformer, som i de følgende år kom til at kendetegne borgerrettighedsbevægelsen. Samtidig havde den givet de sorte amerikanere en ny national lederskikkelse i den unge karismatiske baptistpræst Martin Luther King, Jr. (1929-68). Hverken højesterets dom eller boykotten i Montgomery fik dog Sydens hvide tilhængere af raceadskillelse til at give op. Det skulle tage mere end ti års stædig kamp, før "Jim Crow" blev sendt på pension.

tekst 12

Martin Luther King, Jr.: "Jeg har en drøm" (1963)

Martin Luther King, Jr. blev med sin karisma og sin flammende retorik den ubestridte lederskikkelse i den amerikanske borgerrettighedsbevægelse. Med sin fastholdelse af det kristne princip om at vende den anden kind til, appellerede han direkte til det hvide Amerikas dårlige samvittighed. Men han lod på den anden side heller ikke det hvide Amerika

være i tvivl om, at der var grænser for den sorte befolknings tålmodighed. Dette fremgår også af det følgende uddrag fra Kings mest berømte tale, holdt ved den såkaldte "march til Washington" den 28. august 1963.

• For fem snese år siden underskrev en stor amerikaner, [Abraham Lincoln], i hvis symbolske skygge vi står, Proklamation om Slavernes Frigivelse [the Emancipation Proclamation]. Dette betydningsfulde dekret kom som et fyrtårns lys af håb for millioner af neger-slaver, som var blevet brændemærket i den sønderknusende uretfærdigheds flammer. Det kom som et glædens dag-gry, der afsluttede fangenskabets lange nat.

Men hundrede år senere må vi se den tragiske kendsgerning i øjnene, at negeren stadigvæk ikke er fri. Et hundrede år senere er negerens liv stadigvæk sørgeligt forkrøblet af raceadskillelsens håndjern og diskriminationens lænker. Et hundrede år senere lever negeren på en ensom ø af fattigdom midt i et kæmpe ocean af materiel velstand. Et hundrede år senere fører negeren stadigvæk en hensygnende tilværelse i udkanten af det amerikanske samfund, og befinder sig som en, der lever i eksil i sit eget land. Så vi er kommet her i dag for at dramatisere en oprørende tilstand.

På en måde er vi kommet til vor nations hovedstad for at indløse en check. Da vor republik arkitekter skrev de storslåede ord i Forfatningen og Uafhængighedserklæringen, skrev de en veksels, som alle amerikanere var berettigede arvinger til. Denne væksel var et løfte om, at alle mennesker skulle blive garanteret den uafhængelige ret til liv, frihed og stræben efter lykken.

Det er i dag åbenlyst, at Amerika, hvad angår dets farvede borgere, har misligholdt sine forpligtelser ifølge denne væksel. I stedet for at ære denne hellige forpligtelse, har Amerika givet den sorte befolkning en dækningsløs check; en check som er kommet retur med en påtegning om, at der er ikke er tilstrækkelige midler på kontoen. Men vi nægter at tro, at retfærdighedens bank er gået fallit. Vi nægter at tro, at der er utilstræk-

kelige midler i denne nations store bankboks af muligheder. Så vi er kommet for at indløse denne check, som på fordring vil give os frihedens rigdom og retfærdighedens sikkerhed. Vi er også kommet til dette indviende sted for at minde Amerika om, hvor voldsomt påtrængende det er, at der handles nu. Dette er ikke tidspunktet, hvor man kan tillade sig den luksus at "køle af", eller at tage den gradvise udviklings beroligende pille. Nu er det rette tidspunkt at virkeliggøre løfterne om demokrati. Nu er det rette tidspunkt at hæve sig op fra raceadskillelsens mørke og ubeboelige dal, til den racemæssige retfærdigheds solbeskinne sti. Nu er det rette tidspunkt at åbne mulighedernes døre for alle Guds børn. Nu er det rette tidspunkt at løfte vores nation op fra den racemæssige uretfærdigheds kviksand til broderskabets solide klippe.

Det ville være fatalt for nationen, at overse øjeblikkets påtrængenhed, og at undervurdere negerens beslutsomhed. Denne kvælende varme sommer skabt af negerens berettigede utilfredshed, vil ikke gå over, før der kommer et forfriskende efterår af frihed og lighed ...

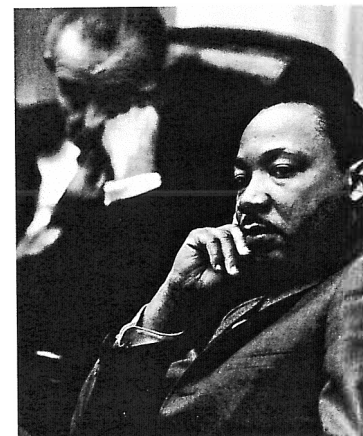
Jeg siger til jer i dag, kære venner, at på trods af de nuværende problemer og frustrationer, så har jeg stadigvæk en drøm. Det er en drøm,

som er dybt franket i den amerikanske drøm. Jeg har en drøm om, at denne nation en dag vil rejse sig og leve i overensstemmelse med sin trosbekendelses sande mening: "Vi tror på den indlysende sandhed, at alle mennesker er skabt lige." •

Den lovfæstede raceadskillelse afskaffes

Kampen for sorte amerikaneres borgerrettigheder blev 1900-tallets vigtigste sociale bevægelse i USA - ikke mindst, fordi den succesrige brug af fredelige aktionsformer på mange måder ændrede de politiske spilleregler og inspirerede andre grupper i samfundet til også at engagere sig politisk. Det gjaldt ikke blot etniske grupper, men også kvindebevægelsen, fredsbevægelsen, miljøbevægelsen og bøssebevægelsen.

Borgerrettighedsbevægelsen nåede selv sine erklærede mål, da Kongressen i 1964 vedtog Civil Rights Act, og året efter Voting Rights Act. Førstnævnte forbød al race- og kønsdiskrimination på offentligt tilgængelige steder, samt f. eks. i større virksomheder og i fagforeninger. Desuden gav loven staten mulighed

Martin Luther King, Jr.

Med inspiration fra bl.a. Indiens Mohandas Gandhi gjorde Martin Luther King, Jr. civil ulydighed og ikke-vold til borgerrettighedsbevægelsens bærende principper. I 1964 fik han tildelt Nobels Fredspris for sin indsats. Fire år senere, i april 1968 blev King myrdet af en hvid racist på et motel i Memphis. Hans død førte til voldelige uroligheder i 168 amerikanske byer. Som en anerkendelse af Martin Luther King og borgerrettighedsbevægelsens centrale rolle i moderne amerikansk historie, har man siden 1986 fejret hans fødselsdag med en national fridag den tredje mandag i januar. Billedet viser King sammen med præsident Lyndon B. Johnson i Det hvide Hus, 18. marts 1966.

Malcolm X (øverst.) og Martin Luther King, Jr. er begge portrætteret i en serie frimærker, som det amerikanske postvæsen har udgivet, med afro-amerikansk historie som tema.

Integration eller separatisme?

Siden Borgerkrigen har hovedparten af USA's sorte befolkning håbet på og stræbt imod et "farveblindt" samfund. Målet har været fuld integration. Der har dog også hele tiden eksisteret et markant mindretal af separatister, som anså dette for at være en illusion og hævdede, at sorte i stedet måtte opbygge deres eget samfund, om nødvendigt uden for USA.

Blandt de ledende separatister var Marcus Garvey, som i 1919 grundlagde en nationalistisk "Tilbage til Afrika"-bevægelse, der i de følgende år vandt mange tilhængere i storbyernes ghettos. Ligeledes hvervede de sorte muslimer i "Nation of Islam" fra begyndelsen af 1930'erne mange nye medlemmer sammesteds.

Organisationens langsigtede mål var ikke at flytte USA's sorte befolkning tilbage til Afrika, men at få et separat hjemland inden for USA's geografiske rammer. Særligt mange tilhængere fik organisationen fra slutningen af 1950'erne, hvor Malcolm X (1925-1965) blev dens mest fremtrædende talsmand.

Med sin karismatiske fremtoning og sin militante retorik var Malcolm X en modpol

til borgerrettighedsbevægelsens ledende skikkelse, Martin Luther King, Jr. Når King talte om kristen næstekærlighed, og om at have den moralske styrke til at vende den anden kind til, talte Malcolm X om at slå igen for at bevare sin selvspekt.

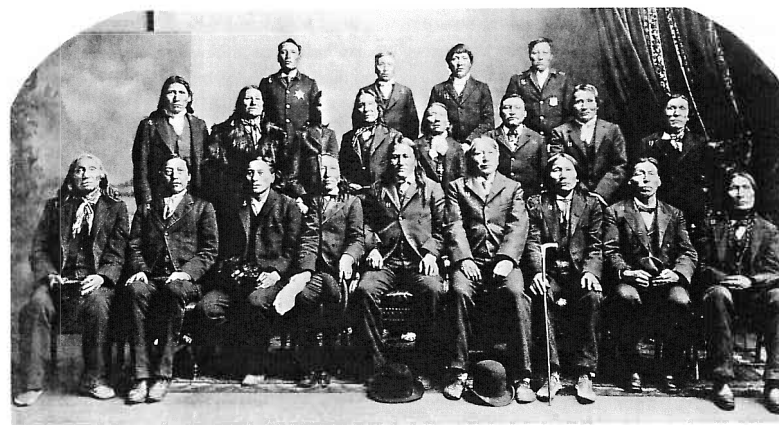
Selv om han yndede at sige, at "den amerikanske drøm" snarere var et mareridt for landets sorte befolkning, blev Malcolm X for mange paradoksalt nok et billede på denne drøm: Den narkotikamisbrugende småkriminelle, der ved egen (og Allahs) kraft bryder ud af sine rammer og ender som leder og forbillede. Han brød i 1964 med Nation of Islam og dens kategoriske fordømmelse af "den hvide djævel" som roden til alt ondt. Det var dog endnu uklart, hvor hans nye kurs ville føre ham hen, da han året efter blev myrdet, angiveligt af folk fra Nation of Islam. Efter sin død er Malcolm X's betydning imidlertid fortsat med at vokse. Fra slutningen af 1960'erne tjente han som inspiration for de militante fortalere for "black power", og i de senere år har særligt hiphop-kulturen gjort ham til et ikon. Såvel hans taler som hans selvbiografi læses i dag mere end nogensinde.

for at tilbageholde alle offentlige tilskud til skoler, hospitaler og andre institutioner, der diskriminerede.

Voting Rights Act fjernede de sidste muligheder i Syden for at forhindre sorte amerikanere i at lade sig registrere som vælgere (en forudsætning for at stemme i USA). I stater som Mississippi og Alabama, hvor diskriminationen havde været særlig slem, var kun henholdsvis 7 procent og 19 procent af de mulige sorte vælgere registreret, selvom de i mange valgdistrikter udgjorde op mod 4/5 af befolkningen. Valgloven fjernede dette mis-

forhold. Dens vedtagelse satte punktum for den løvfæstede racisme i Syden, men den satte også punktum for den brede koalition af sorte og hvide fra alle samfundsgrupper, som i de forgående år havde bekæmpet den.

Diskriminationen var langtfra udryddet, men de økonomiske og sociale problemer, som mange sorte amerikanere fortsat stod overfor, var en del mere komplicerede end Sydens åbenlyse knægtelse af borgerlige rettigheder. Derfor var det også sværere at mobilisere en bred folkelig bevægelse for at løse dem. Hertil kom en voksende uenighed om mål og

21 høvdinge i habit og mokkasiner var i 1889 inviteret til Washington, som et led i den amerikanske regerings bestræbelser på at udstykke indianernes land i private jordlodder.

midler blandt de ledende borgerrettighedsorganisationer. Ældre, moderate organisationer, som National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) og Martin Luther King, Jr.'s Southern Christian Leadership Conference (SCLC), der som navnet antyder havde sit organisatoriske udgangspunkt i Sydens sorte kirker, blev i stigende grad udfordret af mere militante organisationer under ledelse af unge mænd, der var trætte af at vente på de gradvise forandringer. Med slogans som "black power" slog organisationer som Student Nonviolent Coordinating Committee (SNCC) og Congress of Racial Equality (CORE) ind på en separatistisk kurs og nægtede at samarbejde med hvide i den fortsatte kamp for borgerrettigheder.

Den proces, som borgerrettighedsbevægelsen havde skabt i første halvdel af 1960'erne fortsatte imidlertid inden for det etablerede politiske system, med den amerikanske højesteret som en særligt aktiv deltager. Særligt i 1970'erne skete der betydelige fremskridt i kampen mod diskrimination af såvel kvinder, som sorte og andre minoritetsgrupper.

En lang række af de mest brændende spørgsmål i den amerikanske samfundsdebat

er fortsat direkte eller indirekte forbundet med raceproblematikken. Ikke mindst eksisterer der fortsat en uforholdsmæssig stor sort underklasse, som synes fanget i en ond cirkel af sociale dårligdomme. Men alt i alt er villkårene for hovedparten af USA's sorte befolkning blevet meget bedre i de sidste 50 år. I 1940'erne kunne blot fem procent af USA's sorte siges at tilhøre middelklassen. I dag gælder det omkring 60 procent.

USA's indianere i 1900-tallet

Ligesom tilfældet er for en stor del af USA's sorte befolkning, lever også mange af landets indianere i to verdener. Måske fordi de ikke frivilligt er blevet amerikanere, har de også været mindre villige end andre etniske grupper til at opgave deres oprindelige kultur og lade sig assimilere. På sin side har den amerikanske regering siden 1880'erne ført en skiftende kurs over for indianerne. I nogle perioder har man betragtet dem som værende for fremmedartede til at blive integreret i det amerikanske samfund, mens man i andre perioder har forsøgt at "amerikanisere" dem - ofte med håndfaste metoder.

Frem til 1920 forsøgte man at bryde de